

МЕЛАНКА.

ЩЕДРІВКА 1922 Р.

ГАЛИЦЬКА ЖУРБА.

EX LIBRIS

ИВАНА

ЛУЧКОВА

ВИДАВНИЦТВО
С. У. Д.

МЕЛАНКА.

Melanka

ЩЕДРІВКА 1922 Р.

Г А Л Ц И Д А Ж У Р Б А.

КИЇВ — ТАРНІВ.
1922 р.

1922
3
1922

Велика подільська світлиця.

Образи, рушники, віночки зілля та калини.

В кутку сніп пшениці.

На столі сіно.

Калач на сіні.

Все залито буйним світлом із комина.

PC

3948

24685 M4

1922

МЕЛАНКА.

Г о с п о д а р сивовусий селянин в білих хо-
лошнях, білій сорочці стає на порозі з другої хати.

А воду приніс, сину?

С и н років 25. Ставить повні відра на коромислі.

Приніс тату.

Г о с п о д а р. Сніп є... і сіно...

Тра засвітити гаску на свято.

(виходить).

Д і д білій спертій на палицю дивить-ся у ві-
конце.

Зоря віфлеємська зійшла
сімдесят третій раз...

Н е в і с т к а з немовлятком на руках.

Це стільки вам?

Д і д. Виведи нас

із тьми преясна зоре!

Виведи всіх хто блудить.

Н е в і с т к а. Яка ніч чудна!

Неначе темна — а прозора.

Д і д. Все, що сьогодні буде,

то буде чудо...

С и н. (Підходить то вікна).

Лиш прийде із землі,
а не з небес.

Д і д. Га?...

С и н. Бо в небесах немає вже чудес.

Г о с п о д а р. (Появляється знов з гаскою).

А де дівчата?

Г о с п о д и н я. (Не молода, красива селянка
стоїть при коміні).

Чепуряться в коморі.

Д і д. Звичайно як на свято.

Г о с п о д а р. А хлопці де?

Г о с п о д и н я. На дворі.

(Вбігають два хлопчики 10—12 років).

Х л о п ч и к и. Меланка йде!

Меланка йде!

Б а с за дверима.

Добрий вечір, пане господарю.

Чи ви раді нам?...

Х о р. Ой чи раді, чи не раді —
добрий вечір вам!

Г о с п о д а р. А чому ж не раді?..

Просимо.

Господиня, син, невістка разом.

Просимо! Просимо!

Входить Меланка.

Коза, Лірник, Козаки, Жид, Циган, Цар.
Попереду чорнява дівчина у вишитій сорочці, в
подільській запасці. Дві косі довгі. На голові віно-
чок з волошків.—

Меланка. Виступає вперед. Кланяється в
пояс.

Шедрий вечір,
добрий вечір,
своім людям на весь вечір!
Ой я Меланка-поганка
ходю по світі блукаю,
від смерку до світанку
миленького шукаю.

Хор. Наша Меланка-поганка
мандрує з ранку до ранку,
в тої Меланки чорні очі,
вона мандрує серед ночі.

Меланка. Десь мій миленький захо-
вався,
чи з воріженьками подався.

К о з а . (Клямцає піском пританцьовуючи).

Ой так, так...

Новий рік,

най звикає

хто не звик.

Новий рік, новий знак...

ой так, так,

ой так, так.

К о з а к з доби першої Січі.

Нищили, руйнували

і царі, і пани.

Гнали, виганяли.....

Над землею віки йдуть,

а ми тут...

Ми все тут...

Ц а р. А за мною вітер свище

гураганом роки йдуть...

К о з а к з доби Дорошенка.

А ми тут...

Ми все тут...

Ц н г а н. (Стьобає царя батогом по ногах).

Плигай вище,

присядь нище,
всемогутний царе!
Покажи як ведмідь скаче.

Ц а р. Вітер свище,
ворон краче...
Де 'закон?..
де мій трон?
Я ж цар!..

Ц и г а н. Підскоч вище!,
присядь нище,
поклонися чемно.

Ц а р. Над землею віки йдуть..
Темно мені, темно...

К о з а к. Як були, так будемо
завше тут.
Вічно тут.

Ж и д. І я буду, як і був—
там і тут.
З тим, хто дужчий
завше буду.

Г а й д а м а к а. Людська кровь,
людський труд..

Геть Іюдо!

Ж и д. Ой - ой - ой!

В моїй жмені влада!

Мудрість пошепки говорить.

не йде — лише проповзає.

Мудрість — зрада.

• Дурний гой!

(Танцює)

Л і р н и к. Діждався я свята.

Вертаю з ляцької неволі,

покинув пурпур та соболі...

лірник з могили Переп'ята.

Н е в і с т к а (до чоловіка)

Якась чудна Меланка..

Неначе люде — а боюся.

С и н. Чудна Меланка..

К о з а. Новий рік.

Най звикає — хто не звик.

К о з а к з буньчуком.

Я Наливайко звуся,—

той самий що і був,

і з Лободою ми вже друзі

у України на послузі.
(протягає руку до другого козака).

Невістка (до чоловіка).

Чу в?

Син. Цить.

Коза. Новий рік, повий знак.

Буде знов
гнів і кров..
ой так, так,
ой так, так.

Невістка. Ой, скільки горя та біди!

Козак з доби першої Січі.

На воріженька пора йти.

Господар. (під вусом).

Це про комунію наче?..

Козак з доби Дорошенка.

А вжеж. В нас сила.

Господар. Де сила?

Козак. (Веде рукою по всіх).

Тут.

Господар. Гей, козаче!

З чим? (показує в куток).

Ось вила...

З вилами на скоростріл?..

(Сміються селяне).

К о з а к. Не в вилах сила
і не в скорострілі.

Г о с п о д а р. А в чім?!

К о з а к. В тім

— чого не знищить скоростріл,
що не вмира в могилі.

Г о с п о д и н я. У нашій крові,
в нашій муці!..

К о з а к. В нас сила.

Н а л и в а й к о. У злуці!

І К о з а к. Годі неволі та біди!

ІІ К о з а к. На воріженька пора йти.

К о з а. (пританцьовує).

Новий рік, новий знак.

Буде знов,
гнів і кров,
ой так, так,
ой так, так.

М е л а н к а. Горенько!

Ой горе!...

Г о с п о д а р. А звідки ти, Меланко!

М е л а н к а. (До Лірника).

Граї, Вернигоро.

Л і р н и к. Із тисячі років...

Без імен,
без титулів...

Від хатини, до хатини,
від села, до села...

Будемо -- як і були.

Із могил, із степів,
із цілої України...

Н е в і с т к а. Що він співає?

К о з а. Най звекає

хто не звик.

Ось на те Новий рік.

Л і р н и к. З забуття,

із віків,
від хатини, до хатини,
від села, до села...

К о з а. Чи гора, чи байрак,

від віконця до віконця,
від тина, до тина

ми несем новий знак.

Новий рік.

Най звикає, хто не звик.

Ой так, так.

М е л а н к а. (Виймає з пазухи жменю зерна
посіває).

Сійся, родися
жито, пшениця
на нове жниво.

Доки ми
— доте й нива,
доки сонце
— доте й ми...

Сійся, родися...

(Посіває всю хату, йде до порога).

Г о с п о д а р. Спасибі...
вам тоже —
дай Боже!

(До сина)

Сину, проведи з хати.

М е л а н к а (зупиняється в порозі).

Йду Україну посівати.

(Виходить. Весь хоровід на нею).

Х о р (за дверима).

Добра нічка, пане господарю,
спокій, щастя вам...

Більший хлопчик.

Що це за Меланка тату?

Г о с п о д а р. Хто його знає.

Г о с п о д и н я. Не бачила такої
зроду.

Менший хлопчик.

А козаків багато...
та всякого народу...

Дівчина білява.

Який чудний жупан на цьому...

Більший хлопчик.

Що Наливайка приставляє?...

Дівчина чорнява.

Ні, той найперший.

Дівчина білява.

Мов витканий з золи
та глини.

Н е в і с т к а. А він неначе вмерший...

хоч і говорить і сміється;
а сам якийсь далекий...

Дівчина білява.

А може це і не Меланка—
а щось нечисте?...

Г о с п о д и н я. Цур, пек!

(Хреститься)

А може комуністи
піддурюють народ,
щоб потім гірш знущатись?...

Г о с п о д а р. Хто знає.

Теперки не вгадати
хто комуністи,
а хто нечисте...
а хто свої люде.

Д і д. Все, що сьогодні було й буде
— то чудо.

Як ті небесні зорі...
як сніг.

Треба чекати суду,
за те безмежне горе,
за той над нами гріх.

Н е в і с т к а. Цитьте діду.

С т а р ш и й х л о п ч и к. Так, наче йдуть.

(Слухають всі)

Д і в ч и н а б і л я в а (пошепки).

Хто?...

Д і в ч и н а ч о р н я в а. Вони.

Чути топіт у сінях.

Гуркіт, стук.

Відчиняються двері.

Ввалюється п'ятеро большевиків озброєних.

І б о л ь ш а к. (Пристає до господаря).

Ей, ти, старий хахол!

Що то в тебе за народ був?

Г о с п о д а р. Меланка.

Б о л ь ш а к. Що за Меланка?

Що ти брешеш!

Г о с п о д а р. Кажу, Меланка.

Б о л ь ш а к. Що значить Меланка?

Г о с п о д а р. Не чув?

Д і д з к у т к а. Ну, то піди й спитай
свої мами.

І б о л ь ш а к. А ти чого ворчиш,

старий куркулю?

Хоч вкритися ногами?

Д і д. Я не боюсь твоєї кулі,
стріляй.

Г о с п о д и н я. Цитьте, тату!

Г о с п о д а р. (до большаків).

Ви не помилуєте навіть,
в таке велике свято,--
все непокоїте людей.

І це ще влада!

І б о л ь ш а к. Мовчать! Я тобі свято!

Що за народ у тебе був, кажи?

І б о л ь ш а к (приступає з рушницею).

Петлюрівська банда?...

ти признавайся, сучий сину.

Г о с п о д а р (суворо). Кажу Меланка.

І б о л ь ш а к. Не знаю я ніякої

Меланки...

ти не крути.

С и н. (з іронією.)

Ви видно родом з України.

Ге?...

Б о л ь ш а к. Ти що?!

С и н. Нічого, догадався.

І б о л ь ш а к. Питаюся в'останнє,
що то за банда?

Г о с п о д и н я. Та же-ж Меланка!

Б о л ь ш а к. Жовтоблакітна пропаганда,
суко!

І б о л ь ш а к. Ха, ха, повстання!...

Вам хочеться повстання?...

Нате!

(Набиває рушницю)

І б о л ь ш а к (до господаря). Під стіну!

Г о с п о д а р. Спокійно не рушаючись з місця.

Як повстанці —

то тра було спіймати.

Хто ж у селі,

я чи ти пан?

Б о л ь ш а к. Да, да спіймати!...

Розвіялося як туман.

С и н (насмішливо).

Було в туман стріляти.

Б о л ь ш а к. Ставай під стіну!

Н е в і с т к а. Ой!... Божа Мати!

Помилуйте хоч в свято...
в таке велике свято.

Д і д. День суду.

(Хреститься).

Повинно статись чудо!
повинно статись.

(Знов дивиться у вікно).

....Ось!.. зараз буде.

Б о л ь ш а к. Що цей старий?

П б о л ь ш а к. Давай-ка його тоже.

Г о с п о д и н я. Старий же, як дитя,
уважте.

Д і д. Суд Божий.

Б о л ь ш а к. Кульку одну йому дать,
щоб зразу став смиренний.

Д і д. (Заглядає у вікно).

Комети пливуть по небесах,

Ілля на золотих колесах

з мечем вогненим...

Б о л ь ш а к. Ха, ха!..

він справді божевільний.

(До господині).

Як у вас свято,

то значить є що їсти.
Господиня. Пустіть чоловіка і сина,
будьте як люде.
Большак. А викуп?...
Господиня. Та буде.
Беріть що хочете!
I большак. Ха, ха... Дівчата!
Господиня. Будьте ж як люде.
II большак. Треба тамтих догнати.
I большак. Що туман?
II большак. Та плюнь, товаришу,
дурниця!
десь по селі вертиться,
тра пошукати.
III большак. А цих не випустити
з хати,
поки не вернем.
I большак. Хто буде стерегти?
Господиня. Та не втічуть нікуди.
II большак. (не слухаючи її).
Ось ти, товаришу, і ти.

Господиня. Будьте як люде,
хоч в те велике сьвято.

Ш большак. Як утіче оден із цих,
то розстріляєм всіх
і спалим хату.

Второпали?

С и н. Ага.

Большевики виходять забираючи з собою все
зі столу та комори.

Господиня. Побий тебе сила божа!
Щоб-же ви сонця не діждали!

Невістка. І доки це так будуть
мучити народ?!

Господар. А щоб ви вік конали!

С и н. Не журіться, тату,
ось швидко вже.

Господар. Ти чув?

С и н. А ви не чули?

Казав-же всім не лиш мені.

Г о с п о д а р. Цей у гетьманським
жупані?

С и н. Бо це ж таки наші були.

Г о с п о д а р. Ти певен?

С и н. Не може бути це обман.

Г о с п о д а р. Коли чудне якесь...

...хіба ти коли бачив
таку Меланку?

С и н. (сміється).

Розвіялася у туман...

Н е в і с т к а. А може справді?

Х о р (за вікном).

Добрий вечір,
щедрий вечір,
пане господарю!

Х л о п ц і. А це що?

Знов Меланка?!..

(Припадають до шибки. Дівчата тоже).

— А диви, диви; циган.

— І коза...

— І циганка...

— А козаків нема...

— Це вже не ця Меланка...

— Це друга вже.

— А деж сама Меланка?...

— Нема... а справді де?

Г о л о с (за вікном).

Не бачили ви Меланки
із мужицького роду?

Не йшла сюди по воду?

Ні по греблі,

ні по мості?

Не заходила до вас в гості?

Дівчиня білява. Ні козуню,
не бачили зроду.

Менчий хлопчик. Та якже ні?...

Г о л о с (за вікном). Ой лишенько мені!
Меланку загубили.

Дівчина чорнява. А деж ти ци-
гане мав очі,
що не доглянув?

Г о л о с (за вікном). Не видно серед ночі.
Г о с п о д и н я. Це наша сільська Ме-
ланка.

Х о р (за вікном).

А вчора звечора

пасла Меланка два качори.
Ой пасла, пасла загубила,
пішла шукати - заблудила.
Пішла шукати манівцями,
темними в лісі стежечками.

Відчиняються двері.

Входить Меланка.

Довга біла сорочка підперезана червоним поясом. Без запаски. Коси розплетяні. Замість волшків на голові терновий віночок. На обох долонях кров.

М е л а н к а. Вийшла я вийшла
в чисте поле,
а там Василько плугом горе.
Ой, Васильочку, Василеньку
не йшли тут наші козаченьки?
Не йшли тут наші козаченьки,
ой тільки - ж люті вор'женькі.

Х о р. (За вікном).

Чому-ж ти віроньки не йняла
й далі по світу мандрувала?

М е л а н к а. Все мандрувала, та блудила

аж воріженьків цих зустріла.
— трьох воріженьків в чистім полі.
В руках рушниці,
лють в очах,
зоря кривавая на чолі.

Х о р. Нашій Меланці чужий страх.
Деж ти Меланко пропадала,
куди-ж ти далі мандрувала?

М е л а н к а. Пішла у пізню доріженьку,
слідом за мною воріженьки.
Мов тії звірі, жадні крові,
догнали у темній діброві.
Ой били ж мене, катували,
і на дубочку розіпяли.
Як глянула я по діброві,
— нема порадоньки мені...
застигнуть мої чорні брови
мов ця калина із крові.
Як подивилась я по полі...
— одна, однісенька тут гину.
схилила голову додолу...
лиш зорі дивляться у горі...

а в серці — вся моя країна.

Х о р. А ти голівоньку схилила
і стала тихо помирати...

М е л а н к а. Та щось в дїброві засіяло
і вийшла з лїсу Божа Мати
і з тим Дитятком на руках.
Вовків за нею сила,
наче ягнята при ногах.
Зняла Пречиста білі руки,
поглянула на мої муки,
на весь той лїс заголосила.
Тоді обсипавсь білий иний,
розвилось листя на ліщині...
та проліски кругом зацвіли,
...а я з дубочка — мов злетіла...
Упала Матінці до ніг,
а кров моя на білий сніг.
Пречиста звірям приказала,
щоб воріженьків розтерзали.
Сама до мене обізвалась:
Ой, ти Меланочко,

рідная донечко!
на тобі цей віночок,
що носив мій синочок.
Іди мерщій по Україні.
Іди від хати до хати
народ мій посівати.
Скажи, що сталось чудо;
розвилось листя на ліщині...
— Нехай повірять люде.
Нехай розсловиться мовчанне.
— це буде суд останній.
Вклонилась я її до ніг,
а кров моя на білий сніг.
Матінка рученьку схилила,
тай блогословила.

Х о р. Ой, сталось чудо нині!
У темнім лісі під Новий рік
розвилось листя на ліщині,
иний на деревах зник,
зацвіли проліски сині.

М е л а н к а. Ой, ходила я по всій
Україні,

всю Україну змандрувала;
не пшениченькою, не житом,
а слізеньками посівала.

Ходила від хати, до хати
— щедрівку щедрувати.

Народ мій весь в крові,
народ мій у неволі,
замучений катами!

А милий мій...

з розрубаним чолом
у чистім полі,
під снігами.

Всю Україну обходила,
всю Україну змандрувала,
— не пшениченькою, не житом,
а слізеньками посівала.

Х о р. Радуйся Земле змучена!
йде суд останній.

Д і д. Нехай повірять люде,
що сталося чудо.

Нехай розсловиться мовчаннє.

Вбігають в хату цигане, шгашки, коза, діди.
Швидко зривають з себе лахміття та машкари.
Кожен повстанець витягає з під поли рушницю.
Господар і син ханають косу й вила,

Д і д. Нехай повірять люде,
що сталося чудо.

Нехай розсловиться мовчаннє.

Г о л о с. А хто ж нас поведе?

М е л а н к а простягає закрівавлені руки. Тихо,
але твердо.

Я поведу.

Д і д. На бій останній!

Благословить.

Тарнів. 29—31 хн
1921 р. ст. ст.

ВИДАВНИЦТВО

С. У. Д.

ВИЙШЛИЗДРУКУ:

1. СВІЙ. Як забезпечити своє право на відшкодування за понесені населенням втрати під час походів на Україну ріжних чужинських військ.
2. Проф. О. ЕЙХЕЛЬМАН. Проєкт конституції—основних державних законів—У. Н. Р.
3. Статут Національного Союзу Української Державности.
4. С. У. Д. Зшиток № 1.

ДРУКУЮТЬСЯ І НЕЗАБАРОМ ВИЙДУТЬ В СВІТ.

1. Економічний Збірник ч. 1.
2. Проф. ЕЙХЕЛЬМАН: Проєкт конституції Землі, як складової частини федеративної У. Н. Р.
3. С. У. Д. Зшиток № 2.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ДРУКУ.

1. ПРОКОПОВИЧ В. (на тему). Мученики За волю України. Заслання і вигнання.
2. САДОВСЬКИЙ В. Підручник Політичної Економії.
3. САДОВСЬКИЙ В. Нарис Економічної географії України.
4. ЧИКАЛЕНКО Л. Підручник геології.

Замовлення надсилати по адресу:

Warszawa, Długa 29 m. 6.

Книгарням книгарська знижка. Хто виписує безпосередньо од В-ва за пересилку не платить.

■═══ВИДАВНИЦТВО
══ С. У. Д. ═════■

№ 5.

Ціна 60 м.